ZÁHORIE 6

ROČNÍK IV. / 1995 cena 5 Sk

ZÁHORIE

- vlastivedný časopis venovaný dejinám, tradíciám, prírode a kultúre Záhoria

Vydáva Záhorské múzeum Skalica

Zodpovedný redaktor:
PhDr. Štefan Zajíček
Výkonný redaktor:
PhDr. Viera Drahošová
Redaktori:
Mgr. Peter Michalovič
Mgr. Vladimír Petrovič
Tajomníčka redakcie:
Margita A. Ilenčíková
Technický redaktor:
Jozef Vaníček
Grafická úprava:
Mgr. Vladimír Petrovič
Reprofoto:
Ján Pardubský

Na obálke:
Betlehem z františkánskeho kostola v Skalici.
Zvolávacia tabuľka skalického krajčírskeho cechu;
Pečať krajčírskeho cechu;
Pečatidlá skalických cechov.
Foto: Ján Pardubský
Rotunda sv. Juraja v Skalici.
Foto: MUDr. Ľubomír Tükör

OBSAH

Č. 6/95

R.Č.OU 10/91. Vychádza 6x ročne. Časopis v okrese Senica rozširuje prostredníctvom svojich stánkov PNS. Objednávky a predplatné zasielajte na adresu: Záhorské múzeum, nám. Slobody 12, 90901 Skalica, t.č. 0801/944230, 944253

Podávanie novinových zásielok povolené SP š.p. ZsRP Bratislava č.j. 850 - PO zo dňa 12.4. 1994

Pf 1996

Všetkým svojim čitateľom prajeme v novom roku pevné zdravie, šťastie, lásku, vzájomné porozumenie a veľa pracovných a osobných úspechov. Redakcia

Hospodárske funkcie sídiel na Záhorí

Funkcionálna typizácia sídiel na Záhorí podstatne prispieva k poznaniu ich ekonomickej podstaty a predstavuje tiež dôležitý podklad k plánovaniu a usmerňovaniu ich vývoja. Funkcie sídiel sú znakom štruktúry osídlenia a od ich rozvoja závisia i ostatné znaky sídiel, najmä ich vonkajšie znaky.

Pri triedení sídiel na funkčné typy sa používajú rôzne metodologické postupy. My sme pri funkčnej typizácii obcí na Záhorí použili postup, ktorý vychádza zo zamestnanosti obyvateľstva pracujúceho v obci /ako hlavné kritérium/ a dochádzky do zamestnania /kritérium vlastnej ekonomickej aktivity/. Tento postup sme zvolili na základe empirických poznatkov o sídlach na Záhorí, z ktorých vysoké percento aktívneho obyvateľstva odchádza za prácou mimo miesta trvalého bydliska.

Údaje pre funkčnú klasifikáciu obcí Záhoria sme získali z pramenného materiálu, zo sčítania ľudu, domov a bytov k r. 1970 a k r. 1991. Podľa zamestnaneckej štruktúry aktívneho obyvateľstva pracujúceho v obciach rozlíšili sme 4 skupiny typov obcí /pozri mapu/:

1. obce monofunkčné, v ktorých jedno odvetvie dosahuje 60 % a u čistých typov 80 % a viac;
2. obce monofunkčné s doplňujúcou funkciou, v ktorých jedno odvetvie má nad 60 %, doplňujúca funkcia nad 20 %;
3. obce dvojfunkčné, v ktorých dve odvetvia majú nad 20 %, pričom prvé má relatívnu väčšinu;
4. polyfunkčné, v ktorých tri odvetvia majú nad 20 %.

Z mapy môžeme vidieť, že na Záhorí prevažovali v roku 1991 monofunkčné typy obcí, ktorých bolo až 49, t.j. 55,7 % z celkového počtu obcí. Dvojfunkčných obcí bolo 24 a predstavovali 27,3 %. Polyfunkčných bolo 10, t.j. 11,4 % a len 5 obcí bolo monofunkčných s dopĺňajúcou funkciou /5,7 %/.

Z jednotlivých funkčných typov sú najviac zastúpené poľnohospodársky /26/, čisto poľnohospodársky /19/, poľnohospodársko-priemyselno-službový /8/, poľnohospodársko-priemyselný /7/, poľnohospodársko-službový /6/.

Mestá sú zväčša priemyselno-službové /Malacky, Skalica, Holíč/, priemyselné /Gbely, Brezová pod Br./, Senica je službovo-priemyselným mestom a Myjava priemyselným mestom s dopĺňajúcou funkciou služieb. Stupava je poľnohospodársko-priemyselno-službové mesto.

Z hľadiska dochádzky do zamestnania ako kritéria vlastnej ekonomickej aktivity obcí, môžeme rozlíšiť:

a/ obce, v ktorých majú prevahu zamestnaní v bydlisku.

b/ obce, v ktorých je počet odchádzajúcich do zamestnania mimo bydliska a pracujúcich v bydlisku približne rovnaký.

c/ obce s prevahou odchádzajúcich za zamestnaním mimo bydliska.

Zistili sme, že na základe vlastnej ekonomickej aktivity najväčšie zastúpenie na Záhorí majú obce výrobno-obytného charakteru, ktorých bolo v r. 1991 až 40, t.j. 45.5 %. Tieto obce majú čiastočne rozvinutý priemysel, prípadne služby a zväčša ide o väčšie obce /Moravský Sv. Ján, Veľké Leváre, Kúty, Jablonica/, z menších obcí sú to /Suchohrad, Gajary, Kopčany, Radošovce, Prietrž a pod./.

37 obcí má obytný charakter /42,0 %/. Z týchto obcí odchádzalo za prácou 66,0 - 79,9 % ekonomicky aktívnych a väčšina z nich leží v okolí Senice, Skalice, Malaciek. 6 obcí /6,8 %/ malo výrazne obytnú funkciu. Ide zväčša o satelity miest, ktoré boli úplne závislé na svojom centre. Z týchto obcí odchádzalo 80 a viac percent ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracovať do priemyslu a služieb alebo do poľnohospodárstva väčších obcí. Takýmito obytnými obcami boli Brestovec, Stará Myjava, Rudník, Poriadie, Trnovec, Marianka.

Najmenšie zastúpenie mali obce výrobné, ktorých bolo len 6 /5,6 %/, z ktorých menej ako 33 % aktívneho obyvateľstva odchádza za prácou. Päť z nich boli mestá /Senica, Malacky, Skalica, Myjava, Brezová p.Br./ a len jedna bola vidieckeho typu - Rohožník.

Tak ako sa mení a vyvíja hospodársky život, menia sa tiež funkcie sídiel. Od rozvoja, resp. degradácie funkcií závisí rozvoj, stagnácia či úpadok sídiel. Z tohto

dôvodu, t.j. že funkcie sídiel nie sú statickým, ale dynamickým prvkom, sme pozornosť venovali aj zmenám funkcií sídiel za dvadsaťročné obdobie. Hoci ide len o relatívne krátke obdobie, môžeme konštatovať tieto zmeny: oproti r. 1970 poklesol počet obcí monofunkčných s doplňajúcou funkciou o dve a o jednu obec počet monofunkčných obcí. V dôsledku toho vzrástol počet polyfunkčných obcí o tri. Výraznejšie zmeny sme pozorovali v zastúpení v jednotlivých typoch. V roku 1970 najviac obcí patrilo do čisto poľnohospodárskeho typu /až 32 obcí/ a len 16 do poľnohospodárskeho typu. V roku 1991 až 26 obcí patrilo do poľnohospodárskeho typu a len 19 obcí do čisto poľnohospodárskeho typu. Príčiny týchto zmien vidíme v znižovaní zamestnanosti v poľnohospodárstve v dôsledku jeho modernizácie ako aj z dôvodu umiestnenia niektorých menších prevádzok priemyslu a služieb do týchto poľnohospodárskych obcí.

Veľmi významnými zmenami prešli obce, čo sa týka ich výrobných, resp. obytných funkcií. Ak v roku 1970 až 66 obcí, t.j. 75 % obcí patrilo do výrobno-obytného typu obcí, 15 obcí /17,0 %/ malo obytnú funkciu a 6 obcí /7 %/ malo výrobnú funkciu, v r. 1991 až 37 obcí malo obytnú funkciu, 40 obcí výrobno-obytnú funkciu a 6 obcí malo výrazne obytnú funkciu. Počet výrobných obcí zostal nezmenený.

Pokles výrobno-obytných obcí o 26 obcí a naopak vyše dvojnásobný nárast obytných obcí bolo spôsobených koncentráciou výroby do miest a s tým súvisiacou zvýšenou intenzitou dochádzky do zamestnania. Napriek veľkej dochádzke vidieckeho obyvateľstva do miest v sedemdesiatych rokoch sa ich počet v deväťdesiatych rokoch ešte zvyšuje. Príčinou bolo zastavenie bytovej výstavby v mestách, resp. jej zníženie, ale väčšmi tu pôsobila neochota presťahovať sa do mesta, či už z majetkových dôvodov, alebo v dôsledku zhoršenia životného prostredia a pod. Svoje zohráva i zviazanosť s vidieckym prostredím, ľahšia možnosť obživy /dopestovanie potravín vo vlastných záhradách/, ľahšie a pohodlnejšie bývanie vo vlastnom rodinnom dome a pod. Preto aj napriek časovým stratám a výdavkom na dopravu volila a volí značná časť zamestnancov z vidieka dochádzku za prácou. Ak k tomu prirátame 6 obcí s výrazne obytnou funkciou /viac ako 80 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva odchádza za prácou/ oproti jednej v r. 1970, môžeme hovoriť o výraznom transformačnom procese prebiehajúcom na skúmanom území. Funkčné typy obcí Záhoria sú z veľkej časti tiež podmienené rozdielnou veľkosťou a centralitou obcí a podľa jednotlivých znakov sa výrazne líšia. Zatiaľ, čo podľa zamestnaneckej štruktúry všetkých ekonomicky aktívnych obyvateľov prevládajú obce s viacerými funkciami, podľa zamestnaneckej štruktúry ekonomicky aktívnych pracujúcich v obci prevládajú monofunkčné obce zastúpené najmä poľnohospodárskymi typmi.

Na Záhorí môžeme sledovať, že zastúpenie jednotlivých funkčných typov obcí sa z podstatnej časti zhoduje s veľkostnými skupinami obcí. Vo veľkostných skupinách obcí do 1999 obyvateľov sa najčastejšie vyskytujú výrazne poľnohospodárske obce. V ďalších veľkostných skupinách do 4 999 obyvateľov sú zastúpené najmä poľnohospodárske, resp. poľnohospodársko-službové obce. Vo veľkostných skupinách nad 5 000 obyvateľov prevažujú priemyselno-službové obce.

V súvislosti s dlhodobou koncepciou rozvoja osídlenia a v súlade s očakávanými zmenami môžeme predpokladať, že najmä v bývalých strediskových obciach príde ešte k výraznejšiemu posilneniu obslužnej funkcie. Pri kombinácii znakov zamestnaneckej štruktúry a vlastnej ekonomickej aktivity hrá vo väčšine obcí /okrem priemyselných centier/ dominantnú úlohu obytná funkcia. V sledovanom období vyše polovica obcí stratila svoju výrobnú funkciu a stali sa obytnými satelitami miest. Výrazne obytnú funkciu mali najmä sídla v oblasti Myjavskej pahorkatiny, ako aj menšie sídla ležiace v blízkosti ostatných miest. Ak jedným z cieľov premeny našich sídiel je zníženie dochádzky za prácou, je nutné venovať pozornosť ekonomickej aktivite v týchto sídlach a podporiť rozvoj tých hospodárskych funkcií, ktoré by viedli k ich celkovému rozvoju.

Anton Michálek

HRANICA A HRANIČNÉ SPORY MEDZI HOLÍČSKYM A HODONÍNSKYM PANSTVOM

Hranica na rieke Morave medzi Moravou a Uhorskom nebola presne vymedzená, a tak hodonínski mešťania užívali polia, sady i lesy na ľavom brehu rieky Moravy. Mesto Hodonín považovalo tieto časti za súčasť svojho katastru. To viedlo k častým sporom medzi holíčskym panstvom a mestečkom na jednej strane a hodonínskym panstvom a mestom na strane druhej. Tak napríklad v roku 1528 postavil Jan z Lipé, majiteľ hodonínskeho panstva, most cez rieku Moravu s tým, že sa dohodol s držiteľom holíčskeho panstva Gašparom Czoborom, že holíčske panstvo zaplatí polovicu nákladov, keďže sa most stavia cez hraničnú rieku. Jan z Lipé mal až do zaplatenia celého obnosu vyberať na moste mýto. Počas desaťročí sa na podstatu dohody zabudlo a pri novom spore o vymedzenie hranice tvrdili Hodonínčania, že sporný most nie je most cez rieku Moravu, ale most cez Vranúvku v blízkosti Holíča. Holíčske panstvo zasa tvrdilo, že ide o most cez rieku Moravu.[1] Spor vyvrcholil v roku 1549 a ani komisia, ktorá spor riešila na mieste, nedospela k žiadnemu jednoznačnému záveru.[2] Spor neustal, ale sa podstatne

na konci 16. a na začiatku 17. storočia rozšíril. Tento úsek hranice sa stal v tomto období veľmi nepokojným. Až František Lotrinský sa v roku 1751 pokúsil vyriešiť spor o vymedzenie hranice medzi Moravou a Uhorskom na tomto úseku /c.k. rodina vlastnila Holíčske panstvo/. Vytvoril komisiu, ktorá pracovala v Hodoníne od 2. septembra do októbra 1751. Moravskej časti komisie predsedal *hejtman brnenského kraja* gróf Michal Heřman z Althannu a uhorskej nitriansky župan a biskup gróf Imrich Esterházy. Reskriptom zo dňa 27. decembra 1751 boli sporné lesy za riekou Moravou na jej ľavom brehu priznané holíčskemu panstvu. Napriek tomu, že právna otázka držby majetku nebola rozhodnutá, holíčskemu panstvu pripadli i sady, ktoré predtým užívali hodonínski mešťania. Dňa 9. apríla 1752 bola nová zemská hranica komisiou vytýčená a upresnená novými hraničnými kameňmi.[3]

/Dňa 25. júla 1762 kúpil hodonínske panstvo František Lotrinský, čím vytvoril kompaktný súkromný majetok cisársko-kráľovskej rodiny ležiaci po oboch stranách rieky Moravy. Toto vlastnícke prepojenie úplne utlmilo hraničné spory medzi Holíčom a Hodonínom./

Vladimír Petrovič

Poznámky:
1. Hodonín, Brno 1979, str. 81
2. Tamže str. 81
3. Tamže str. 162

Z holíčskeho archívu

Pri 190. výročí historicky pamätnej bitky pri Slavkove hodno pripomenúť, že v archíve Evanjelického a.v. zboru v Holíči nachádza sa vzácny podrobný popis priebehu týchto udalostí, nakoľko sa dotýkali nášho Záhoria. Tento hodnoverný podrobný popis pochádza z pera vtedajšieho holíčskeho ev.a.v. farára Jána Petroviča /1759-1820/, člena Tablicovej Učenej spoločnosti banského okolia, ktorý zanechal po sebe okrem mnohých cenných údajov v Klačányho Memorabíliách, aj v samostatnom 160-stránkovom rukopise veľkého formátu 37x24 cm pod názvom: ***Protokol POČASÝ a URODNOSTI y giných rozličných a pamatných příhod pro wěky budućy skrze Jana Petroviča /sic!/ Cyrkwe Ewangelické Augšp. Wyznánj Slowa Božího Kazatele poznamenaných. V Holíči L.P. 1806.***

Teda okrem pamätníka šestnásťročného ruského dôstojníka Lunina je tu zachovaná aj podrobná písomná správa o mnohých historických údajoch spojených s uzavretím prímeria po samotnej hroznej bitke pri Slavkove. Rukopis by si zaslúžil úplného uverejnenia v pôvodine. My tu uvádzame len krátky úryvok pretlmočený do modernej slovenčiny zo strany 30-31 rkp.:

Lebo hneď po nešťastnej bitke Slavkovskej František II. k Napoleonovi cisárovi osobne sa odobral a dňa 4. decembra 1805 blízko Zarušíc pri istom mlyne /hovori-

lo sa mu "Spálený mlyn"/ vyše 2 hodín sa spolu zhovárali a vyjednávali prímerie, z ktorého potom skutočne nasledoval aj prežiadúci pokoj uzavretý 27. decembra 1905 v Prešporku a tak potom už tejto hlúpo začatej, hlúpo vedenej a s plačom dokonanej krvavej vojne bol učinený prežiadúci koniec práve tak, ako aj nášmu strachu a hrôze, za čo buď Pán Boh večne chválený!

František II. sa takto s Napoleonom pri Zarušiciach zišli. Hneď po slavkovskej porážke vystrojil František II. rýchleho posla k Napoleonovi s odkazom, že by si prial osobne sa s ním stretnúť a sám s ním rokovať o prímerí. Napoleon to veľmi rád privolil. A hneď vyznačil líniu, od ktorej sa vojská od seba vzdialili, aby sa tak oni bezpečne mohli zísť a sa zhovárať. Napoleon určil miesto, kde bude Františka čakať. A hneď dal rozkaz: na dve vystrelenia od mlyna cestu slamou vystlať a dva veľké ohne založiť, kde Františka v prekrásnej uniforme očakával. Jeden oheň bol zriadený pre cisárov a druhý pre ich generálov. Ale tak ďaleko od seba, aby ich zhováranie sa nebolo počuť. Keď František už bol došiel, tedy Napoleon mu vyšiel peši v ústrety po tej vystlanej slame, pri jej konci pristúpil ku koču a tak Františka veľmi úctive privítal. Odtiaľ po tej slame zase išli spolu k vatre, ktorá tu pre nich bola pripravená a viacej ako dve hodiny sa zhovárali o potrebnej veci. Pri tej druhej vatre zhovárali sa generáli: princ Johan Lichtenstein Františkov a Alexandrov N. /Petrovič nezistil jeho meno/, *Bertier Napoleonov. Zatiaľ František sa vrátil k Čejču a odtiaľ šťastlivo prišiel do Holíča. V tom prímerí sa dohodli:*

Bitka pri Slavkove v roku 1805

1. aby rieka Morava zostala rozdeľujúcou čiarou medzi vojskami
2. aby oboje vojská na 5 hodín cesty sa k sebe nepribližovali
3. aby celé ruské vojsko hneď v tom okamihu sa bralo preč a Rakúske zeme vyprázdnilo a za jeden mesiac cez hranice uhorské prešlo do Poľska
4. aby mesto Prešporok až do úplného pokoja zostalo Francúzom v zálohe
5. aby uhorská insurekcia prestala.

Pod týmito podmienkami pristúpilo sa k prímeriu, potom ďalej rokovalo sa o pokoji v Prešporku medzi ablegátmi francúzskymi a rakúskymi. Z francúzskej stra-

ny bol prítomný, v Prešporku ubytovaný v paláci kardinálovom, najpoprednejší Napoleonov minister Talleyard-Perigora, z rakúskej však generál princ Johan Lichtenstein a generál Grabe Dyukay, terajší bán Chorvátska.

Rokovali pracujúc vo dne v noci, a pokoj medzi bojujúcimi stránkami uzavreli a podpísali šťastlivo 27. decembra 1805 o 7. hodine ráno.

Rusi sa len 4 dni zdržali v Holíči, keď sa ich cár Alexander 6. decembra okolo 4. hodiny odpoludnia odobral do Sobotišťa k Novému Mestu nad Váhom do Trenčína, potom cez Jablunkov do Peterburgu. Ruská armáda z Holíča načisto odišla 8. decembra 1805. Počas ich prítomnosti, čo sa ruská armáda v Holíči zdržala "v našem chrámě žádných bohoslužeb sme držeti nemohli". Lunina na ev. fare a Napoleóna v Holíči Petrovičov rukopis nespomína. *Pavel Proksa*

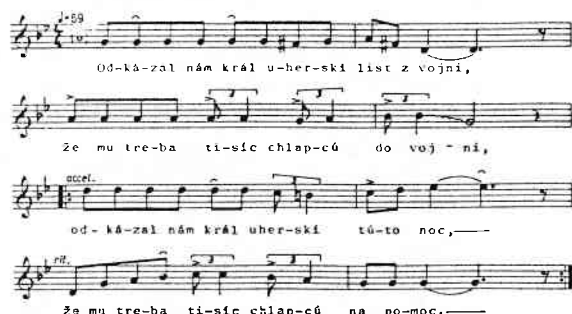
Odkázal nám král uherskí

Odkázal nám král uherskí list z vojni,
že mu treba tisíc chlapcú do vojni,
odkázal nám král uherskí túto noc,
že mu treba tisíc chlapcú na pomoc.

Půjdú pješi, ňic nezrobjá, vrácá sa,
půjdú páňi oficíri, zvadzá sa,
potom půjdú kanoňíri probovat,
aj tí budú s Francúzem hned bojovat.

Ked začali Bonaparta lapaci,
hned im začal francúskú zem dávaci,
ale oni na to kór ňic nedbali,
hned Francúza medzi vrchi zahnali.

Medzi vrchi na Heleňe, tam hine,
tam sa jeho panováňí pomine,
darmo robí svojím vjerním víčitki,
nepujde už ňigdo zaňho do bitki.

Baladická vojenská pieseň *Odkázal nám král uherskí* sa vzťahuje priamo na napoleonské vojny a Napoleonovu porážku. Sujet piesne je zaujímavý svojou dejovou postupnosťou: na malom rozsahu je vypovedaný celý priebeh vojny. V poslednej slohe sa spomína i ostrov Sv. Heleny, kam bol Napoleon v roku 1815 vypovedaný a kde žil do roku 1821. Z hudobného hľadiska je to náladová, molová pieseň s rozsahom oktávy, s formou ABCD a vo voľnom parlandovom tempe. Uverejnil ju O. Demo v zbierke Z klenotnice slovenských ľudových piesní, Bratislava 1981, s.32. Pieseň pochádza zo Senice, naspieval ju Ľudovít Závodský a môžeme ju nájsť i v ďalších variantoch najmä na Záhorí. *Peter Michalovič*

Záhorie v diele Juraja Palkoviča

Juraj Palkovič (1769–1850)

Juraj Palkovič /1769 Rimavská Baňa - 1850 Bratislava/ je známy poväčšine ako profesor Katedry reči a literatúry československej na bratislavskom lýceu, kde ho na prednáškach často zastupoval Ľudovít Štúr /pre jeho redaktorskú a politickú zaneprázdnenosť/, menej je známa jeho literárna činnosť /napr. básnická zbierka Múza ze slovenských hor, resp. komédia Dva buchy a tri šuchy/, vydavateľská a redaktorská práca /napr. Větší a zvláštnější nový i starý kalendář, Týdenník, Tatranka/, ale takmer neznáma je jeho vlastiveda **Známost vlasti**, ktorú vydal roku 1804 v Bratislave. Obsahuje popis najdôležitejších miest a obcí všetkých stolíc Uhorska - ale predovšetkým slovenských, ako sám poznamenáva v Předmluve: "*Láskou k vlasti, jmenovitě pak k slovenským jejím obyvatelům, vydávám tuto Známost vlasti, neb geografické, statistické a historické vypsání země Uherské.*"

Nás zaujíma obraz Záhoria v Palkovičovej vlastivede, ku ktorému mal autor aj "*príbuzenský*" vzťah - zobral si za manželku Seničanku Kristínu Podhradskú. Záhorie však netvorilo politicko-správny celok: jeho územie bolo začlenené do Bratislavskej a Nitrianskej stolice. V Bratislavskej /Prešpurskej/ stolici bola menšia časť nášho územia a Juraj Palkovič z nej charakterizuje iba tieto lokality:

***Děvín**, Déven, Theben, kde Morava do Dunaja vpadá. Má dobré víno, ovoce a sílu lékořice neb sladkého dřeva. Při něm jest starý, vysoký zámek.*

***Stupava**, Stompfa, Stampfen, se Stupavským zámkem, město velké, švárne, dobrou orbu mající. Zdejší kaštél hr. Pálfiho též pěkný jest.* /s.20/

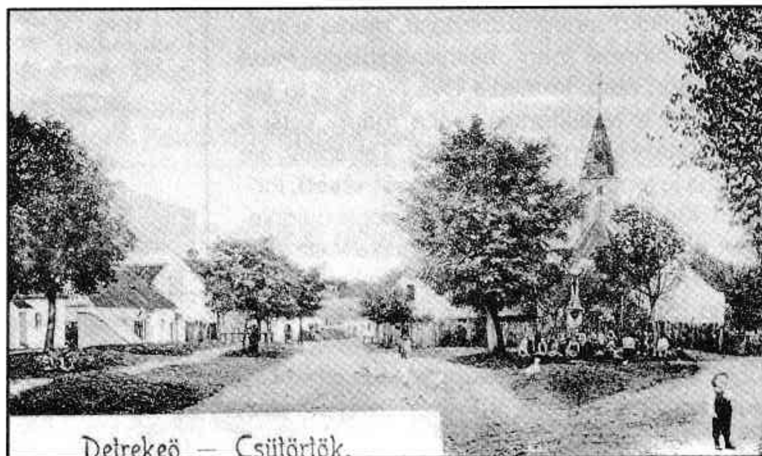
Medzi mestami tejto stolice, už bez charakterizovania, zo Záhoria uvádza: *Leváry, Malacka, Čtvrtek a t.d.*

Po Prešpurskej stolici ako druhú Palkovič predstavuje Nitriansku - a uvádza ju štvorverším:

V Nitranské, jenž se stře přes vrch, přes roviny,
Najdeš Skalici, vlast čisté Slovenčiny,
Nitru, Nové Zámky, Velké Topolčany,
Frešták, Holič, Šaštín, k pouti spořádaný.

*Jej celková charakteristika znie: Nitranská stolice, C. /comitatus/ Nitriensis, Nyitra V. /Vérmégye/, die Reutraer G. /Gespanschaft/, skrz níž Váh teče, má teplice, kyselé vody, neb šťavice, obilí, víno, dobytek i ovoce. - Obyvatelé Sl. Uh. Něm. - Jedinké královské svobodné město jest v ní, totiž **Skalice**, Szakolcza, Skalitz, na Moravské hranici, u řeky Moravy, na skále, od níž i jméno vzala. Béla II. král uher-*

ský, jak někteří historici píší, v tomto městě se narodil, a potom ho zdí obehnal, i rozličnými staveními ozdobil. Chrámy a kláštery v něm jsou: bývalý Pavlinský, Františkánský, starojezuitský; chrám farní, chrám u sv. Trojice, chrám Evangelický. Byl tu předtím i král. hlavní třidcátek. Skaličané, znamenití Slováci, mají živnost z rolí, vinic, a ze soukenictví. /s.21/

Plavecký Štvrtok na pohľadnici z roku 1913

Nitra, sídlo stoličných úradov, nasleduje až po Skalici. Zo záhorských obcí Palkovič ešte bližšie charakterizuje len Holíč a Šaštín:

***Holič**, Halitsch, hodné, pěkné městečko, s fabrikou na majoliku, jíž podobné v Uhřích není, a polním hospodářstvím Jeho Milosti cís. a král. známé, i zámkem a náspy opatřené. Fabrika, jíž František I. 1746 založil, zaneprazdňuje 6 předníku a na 90 dělníku. Hlína potřebná od Sytna, Hontského vrchu se dováží. Kapucíni mají zde chrám a klášter. - O. Sl.* /s. 22/

***Šaštín**, Sasvár, Schoberg, s pověstnou fabrikou na kartoun, kterou rovně Frant. I. 1756 založil, a která do 1000 lidí zaneprázdňuje. Jest zde Pavlinský klášter a chrám, v němž se divotvorný obraz Panny Marie nalezá, ku kterému lid z husta putovati zvykl. - O. Sl. - Holič i Šaštín náležejí Jeho Velebnosti cís. a králi jako pánu zemskému. Frant. I. je za své peníze koupil.* /s. 22/

Bez komentára zo záhorských obcí už Palkovič uvádza iba Senicu a Sobotište. /s.24/ Z územia Slovenska sú v Palkovičovej vlastivede ešte záznamy - *O Stolici Trenčanské, O St. Liptovské a Oravské, O s. Zvolenské, O Turčanské, O Tekovské, O Komárské, O Hontské, O Neográdské*. Dnes, takmer po dvojstoročí, zostáva Palkovičova ***Známost vlasti*** zaujímavým historickým dokumentom. **Eva Fordinálová**

Objavy v Gbeloch

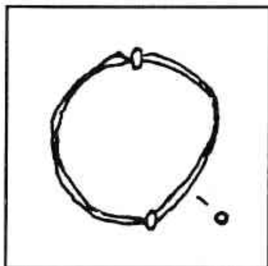
Chotár obce Gbely so svojou rovinnou i pahorkatinnou časťou sa nachádza v severnej časti Borskej nížiny pri úpätí Myjavskej pahorkatiny. Prírodné podmienky poskytovali možnosti pre život človeka už v praveku.

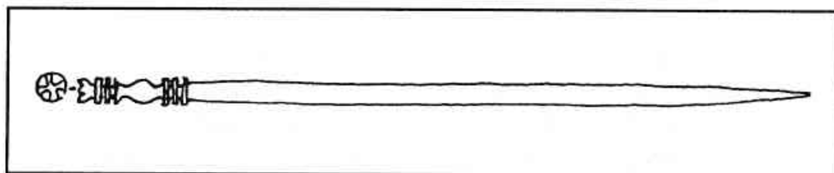

Kostrový hrob zo slovanského pohrebiska v Tehelni

Od čias, kedy ako prvé archeologické nálezisko bolo na Štrkoviskách Štefanom Janšákom v roku 1930 zistené slovanské sídlisko z 8.- 9. storočia, pribudlo viacero lokalít a informácií. Tieto spolu s výsledkami povrchových zberov a prieskumov i zvýšený počet náhodných archeologických nálezov z obce za posledné obdobie naznačujú, že osídlenie bolo značne intenzívne a zaslúži si zvláštnu pozornosť. Podľa nálezových okolností predmetov, ktoré sme do Záhorského múzea dostali za ostatné tri roky, možno s istotou rátať s tým, že k podobným nálezom prichádzalo i v minulosti. Časť z nich zostala zrejme buď nepovšimnutá, alebo doposiaľ u svojich nálezcov.

V polovici októbra 1995 hlásil Martin Vičan zo Skalice nález ľudských kostí v hliníku tehelne pri ceste na Smolinské pod Ostrým vrchom. Táto tehelňa podľa obecnej kroniky jestvovala už pred prvou svetovou vojnou a od tohto obdobia sa zrejme ťažila i hlina. S najväčšou pravdepodobnosťou už vtedy prišlo k prvým na-

rušeniam hrobov pohrebiska, ktoré sme tu na základe hlásenia zistili. Celkovo sme našli zvyšky 5 hrobov s kostrovými pohrebmi, ktoré boli narušené mechanizmom pri ťažbe spraše. Hroby boli situované v rade vedľa seba, kostry uložené vo vystretej polohe na chrbte, orientované SZ-JV. Hrobové jamy nemali výplň farebne odlíšenú od okolitej pôdy, preto boli ťažko rozpoznateľné. V dvoch prípadoch sme našli hrobové prídavky, tri hroby boli bez prídavkov. V jednom hrobe ležal pri pravom lýtku pochovaného železný nôž a v ďalšom vo výplni lebky zosunutá bronzová náušnica. Pomocou týchto nálezov možno pohrebisko predbežne datovať. Železný nožík dlhý 14,8 cm, s čepeľou širokou 1,8 cm predstavuje typ bežný v slovanskom prostredí počas celého vývoja a nie je preto použiteľný pre bližšie chronologické určenie. Oprieť sa môžeme o analogické nálezy k náušnici. Je krúžková s dvoma prstencovitými vývalkami, zhotovená z bronzového drôtiku okrúhleho prierezu, jej priemer je 1,6 cm, hrúbka drôtika 1 mm. Na najbližšom skúmanom pohrebisku v Kopčanoch pri Kačenárni, datovanom do druhej polovice 9. storočia /z 85 odkrytých hrobov pamiatky boli v 21 hroboch/, sa šperky nachádzali ojedinele a náušnica rovnakého typu sa nenašla. Z územia Záhoria sú podobné doložené na veľkomoravskom birituálnom mohylovom pohrebisku v Skalici na Kopečnici, kde sa vyskytli vo viacerých exemplároch a ďalšie boli nájdené v Devíne na južnom úpätí Devínskej kobyly na pohrebisku Za kostolom. V oboch prípadoch boli pohrebiská z 9. storočia a na základe toho by bolo možné predbežne usudzovať, že i zistená časť pohrebiska v Gbeloch je z rovnakého obdobia.

Bronzová krúžková náušnica

Kostená ihlica s profilovanou hlavicou

Druhým zaujímavým nálezom pochádzajúcim z posledného obdobia je kostená ihlica s ozdobne tvarovanou hlavicou, ktorú Záhorskému múzeu spolu s črepmi a hlineným praslenom daroval Štefan Plaštiak z Gbelov. Nálezy získal pri kopaní v záhrade, ktorá patrí k lokalite z doby rímskej v polohe Konopniská, ktorá sa rozkladá na západnom brehu Barinského potoka. Ihlica je dlhá 11,6 cm, okrúhleho prierezu s priemerom 0,4 cm s dokonale vylešteným povrchom, zachovaná v neporušenom stave. Profilovanú hlavicu s dĺžkou 1,8 cm tvoria dve časti s tromi prstencovitými článkami, medzi ktorými je oválna hlavica. Vrchol ihlice je vytvarovaný štyrmi šikmo zbrúsenými plôškami. Ihlice mali ozdobnú i praktickú funkciu. Tento druh sa využíval ako vlasová ihlica, slúžiaca pri úprave ženského účesu. Zhotovovali ich z kosti, slonoviny a bronzu. Na lokalitách z doby rímskej na našom území patria k zriedkavým nálezom. Najznámejšie a výtvarne najzaujímavejšie exempláre z územia Slovenska pochádzajú z rímskej stanice Leányvár v Iži pri Komárne - ihlica zo slonoviny s hlavicou v tvare figúrky antického herca, komika z Gerulaty-Rusoviec, odkiaľ je ihlica ukončená bustou ženy, ktorú podľa účesu možno pokladať za príslušníčku flaviovského rodu. Medzi jednoduchšie formy patria hlavice v tvare píniovej šišky, guľôčky, polyédra, ruýky a iné. Tvarovo najbližšie nálezy k ihlici z Gbelov poznáme z územia Maďarska z Tüskeváru, kde sú jednotlivé výzdobné prvky ako trojica prstencovitých článkov, členenie vrcholu ihlice, tvar hlavice zastúpené v iných kombináciách na viacerých kusoch a datované do 3. storočia. Medzi z doby rímskej pochádzajúcimi známymi nálezmi z Gbelov je časové zastúpenie od staršej po mladšiu dobu rímsku. Len predbežne preto možno na základe analógie predpokladať datovanie do 3. storočia, no pevne stanoviť ho budeme môcť až po získaní ďalších poznatkov z lokality.

Ďalšie z archeologických nálezov ako i celkový pohľad na najstaršie osídlenie tejto obce prinesieme v budúcom čísle.

Viera Drahošová

Literatúra:

Bialeková,D.: Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až 13. storočia. I. Nitra 1989, s.294.
Budinský-Krička,V.: Slovanské mohyly v Skalici. Bratislava 1959, s. 135, ob.1.
Kolník,T.: Rímske a germánske umenie na Slovensku. Bratislava 1984, s.316.
Kraskovská,Ľ.: Kopčany. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku, Bratislava 1978, s.103-104.
Plachá,V. - Hlavicová,J. - Keller,I.: Slovanský Devín. Bratislava 1990, s.139

JOZEF PODHRADSKÝ

"Pozdrav mi rodinku moju rodnú,
pozdrav mi v meste otcov, matky, dcéry,
kde mať Skaličianka, plná lásky, viery,
na Jedličkovom tichučkom majeri
život mi dala".

Týchto pár veršov z rozsiahlej **Tragédie Tatry** sú pohnútkou, aby sme si pri príležitosti 80. výročia smrti pripomenuli štúrovca, skalického rodáka, spisovateľa, učiteľa a kňaza, ktorý až na dvadsaťpäť rokov mladosti zvyšok svojho dlhého života prežil i dožil mimo územia rodného Slovenska.

Bol potomkom pomerne rozvetvenej zemianskej rodiny Podhradských. Starý otec - Jozef Podhradský - bol učiteľom a notárom v Hlbokom, neskôr vo Vrbovciach a na Bukovci; otec - Jozef Podhradský - bol mendíkom v Sobotišti, neskôr sa v Skalici u Vrchovského vyučil "*súkenníctvu a pytlikárstvu*". Matka Eva, rodená Nováková, bola klobučníckou dcérou zo Skalice. Sobášil ich 24. januára 1818 ev. kňaz Ján Šulek, otec známych martýrov z revolučných rokov 1848-1849.

Jozef Podhradský

V Skalici sa Jozef Podhradský usadil, oženil a tam na Jedličkovom majeri sa mu 19. apríla 1823 narodil syn Jozef Podhradský.

Základnú školu vychodil vo Vrbovciach, roku 1836 ho otec poslal na "*uhorskú reč*" do Šamorína, stadiaľ o dva mesiace do Komárna, kde Podhradský za tri roky skončil nižšie gymnázium. Potom prešiel do Bratislavy, kde študoval na evanjelickom lýceu. V Bratislave dokončil vyššie gymnázium i teológiu, bol členom Štúrovej družiny, nadšeným nasledovníkom jeho ideí, uskutočneniu ktorých venoval celý svoj život. Korene tu má aj jeho literárne dielo.

V roku 1848 ukončil štúdium teológie a odišiel za učiteľa a pomocného kňaza k Jánovi Kollárovi do Pešti. Spočiatku ako učiteľ a kaplán, neskôr po Kollárovom odchode do Viedne /marec 1849/ ho peštianska evanjelická cirkev roku 1850 vyvolila za svojho slovenského farára. A tu začal jeho vyše desaťročný boj o slovenskú evanjelickú cirkev, pretože v cirkvi videl posledný azyl slovenského národného ducha. Nakoniec ho suspendovali, krátky čas pôsobil ako posádkový kňaz vo Viedni, nakoniec na základe pozvania roku 1863 prešiel za profesora na srbské pravoslávne gymnázium do Nového Sadu. V tom istom roku v kláštore Kovilji prestúpil na pravoslávie. Po deviatich rokoch /1872/ prešiel na maďarsko-srbské gymnázium v Sombore, roku 1882 žil bez rodiny v cárskom Rusku v Petrohrade, kde mal zaujať miesto pomocného bibliotekára. Potom bol profesorom na gymnáziu v Leskovci /Leskovac/, po šiestich rokoch prešiel do Belehradu, kde ako profesor učil až do 75. roku svojho života, kedy odišiel do penzie. Umrel na úteku z Belehradu pred frontom 13. novembra 1915 v Jagodine /pochovaný je na belehradskom cintoríne/.

Bohatá je Podhradského literárna činnosť. Už roku 1850 debutoval a stal sa známym svojou smutnohrou v piatich dejstvách **Holuby a Šulek**, v ktorej zanechal svoj osobitý pohľad na udalosti revolučných rokov 1848-1849. Počas peštianskeho pobytu

napísal a vydal rozprávku **Lipovský a Hrajnoha** /1857/, kde načrel do zbojníckej tématiky. Roku 1853 začal písať prácu z čias rozpadu Veľkej Moravy **Roztrieskaná harmónia, čili Prvý drotár**. Poznáme iba rukopis z konca minulého a začiatku tohto storočia, za ktorý ako "*fantasticko-alegorickú prácu*" dostal v súbehu Živeny r. 1906 100-korunovú odmenu. V Novom Sade po srbsky napísal obrannú brožúru **Miletic' i Terzitian**, ktorej 5000 exemplárov za tri dni rozobrali. Zostavil a v češtine vydal **Pravoslávny katechizmus** /1868/ a brožúru **Tajná história panslavizmu vôbec a uhorských Slovákov zvlášte** /1868/, vydával a zväčša vlastnými prácami zapĺňal časopisy pre mládež **Slávik** a **Zornička** /1864-1865/.

Jozef Podhradský bol plodný spisovateľ, počas svojho dlhého života vytvoril rozsiahle literárne dielo, okolo ktorého bolo a je i dnes veľa nejasností a problémov. Ich pôvod je v tom, že Podhradského dielo sme poznali a zväčša i dnes poznáme na základe tlačených básní a úryvkov z jeho drám. Okrem už spomenutých knižne vydal: **Obrana a sláva našej Tatry** /Skalica 1882/, **Vyhodený študent pri skale** /1889/, ďalšie vychádzali najmä v Slovenských pohľadoch. V **Sláviku** a **Zorničke** uverejnil svoje detské hry **Malá Marinka**, **Anjel strážca**, **Novoročné prasiatko**, drámu zo slovenského ľudového života **Korheľ a jeho nebožiatka** a divadelnú hru v piatich dejstvách **Švárna Skaličianka** /1864/. V **Zorničke** 1865 vyšla tragická satira **Hora stratenej nádeje**, ktorá je predohrou k **Prvej slze v nebi** - tu sa v autobiografickom pohľade kňaz bez fary vyrovnáva sám so sebou i s cirkvou.

V úvode smutnohry **Holuby a Šulek** je napísané:

"*Ja chodím po hroboch, Slávou vyhrabávam,*
plačem pri mohylách, živých požehnávam".

Tieto dva verše by sme mohli zobrať za motto celej nasledujúcej Podhradského tvorby, ktorá vznikla z prežitých reminiscencií od roku 1840 a postupne ju dopĺňal novými poznatkami, skúsenosťami, udalosťami i správami z novín a z domova. Myslíme tu na jedno jediné dielo, ktoré neprajnosťou doby i pre množstvo na tú dobu smelých názorov neuzrelo svetlo sveta v podobe, akú mu autor sám dal. To zapríčinilo, že Podhradský, ak sa mu nepodarilo uverejniť celé rozsiahle dielo, vyberal a prepracovával z neho jednotlivé časti, ktoré uverejňoval pod rôznymi názvami: **Illuminácia k našim miléniám, Vyhodení študenti, Tragédia Tatry, Jeden Otčenáš, Vyhodený študent pri skale, Slovenské milénium** a i. /všetky vyšli v Slovenských pohľadoch/. K nim treba pridať **Obranu a slávu našej Tatry** /Odlomky z diela väčšieho/ a v Matici slovenskej uložený rukopis Podhradského drámy v piatich dejstvách **Sirota Marienka** i dve synopsy diela a pred nami sa utvorí obraz rozsiahleho diela, ktoré má svoju koncepciu a rodilo sa celé polstoročie - **Tragédia Tatry** /dnes v prepise 1195 strán/, ktoré spolu s autorom je už načase vyhrabať z hrobu zabudnutia.

Michal Kocák

VÍŤAZ NAD OSUDOM

Temer v každej obci sa nájdu pamätné tabule, ktorými si občania uctili pamiatku svojich vynikajúcich rodákov. Bývajú nimi obyčajne hrdinovia, ktorí sa vyznamenali v bojoch, národní buditelia z čias neslobody, umelci či spisovatelia a iní, ktorí preslávili rodnú obec a národ. Aj na sobotištskej evanjelickej fare je pamätná tabuľa, ale trocha zvláštna, lebo je dvojjazyčná: slovensko - chorvátska.

Venovali ju pamiatke dra Drahotína Bohuslava Šuleka, ktorý sa síce narodil ako Slovák, ale nebol buditeľom svojho národa, nepísal preň knihy, ani zaň nepoložil život na bojisku, a predsa si ho ctíme ako veľkého bojovníka. Po celý život bojoval totiž silou ducha, usilovnosťou a pevnou vôľou proti svojmu osudu, nepoddal sa mu a zvíťazil! Kiež je príkladom všetkým, ktorí trpia!

Narodil sa v Sobotišti 22. apríla 1816: hrbatý, slabý a chorľavý ako jedno zo 16 detí tamojšieho evanjelického farára Jána Šuleka. Pekná nádielka, poviete si. Čo si počať s takými kartami? Príroda však akoby chcela napraviť krivdu spáchanú na jeho tele, obdarila ho i tromfom: mimoriadnym nadaním! Deväť rokov študoval na Evanjelickom lýceu v Bratislave bohoslovie, filozofiu, právo a prírodné vedy. Naučil sa tam po nemecky a po maďarsky. Jeho spolužiakmi boli Štúr, Hurban a Hodža. Podľa ich vzoru aj on prijal slovanské meno Drahotín. V Bratislave však pribudli k jeho telesným neduhom ďalšie! Nebolo dosť na tom, že mu vôl na ulici rohom prerazil spodnú peru a vybil dva zuby, ale ešte aj nahluchol! Chcel byť kňazom. Kandidátske skúšky z bohoslovia síce zložil úspešne, ale biskup Stromský ho odmietol vysvätiť pre malú hrbatú postavu a nahluchlosť! Zronený sa vrátil domov. Otec vtedy už chorľavel, a tak mu dovolil, aby ho občas zastupoval ako kaplán, hoci aj nebol vysvätený. Po otcovej smrti odišiel roku 1838 k bratovi Michalovi, lekárovi v Chorvátsku. Tam sa rýchlo naučil po chorvátsky. V záhrebskej tlačiarni sa vyučil za sadzača a prejavil sa ako novinársky talent! Už po päťročnom pobyte v Chorvátsku sa stal redaktorom časopisu **Danica**. Duchovne úplne splynul s chorvátskym národom! Ako národný buditeľ sa zapojil do tamojšieho obrodenenckého hnutia. Redigoval ilegálny časopis **Branislav**. Článkami a publikáciami burcoval mladé chorvátske pokolenie do boja za slobodu. Písal takou krásnou a dokonalou chorvátčinou, že mnohí rodení Chorváti sa od neho priúčali správnej materčine.

Za revolúcie 1848-49 redigoval časopis **Slavenski jug**. Po porážke revolúcie a nastolení Bachovho absolutizmu sa miesto politickej práce venoval šíreniu poznatkov z prírodných vied, v ktorých bol prvotriednym odborníkom. Písal učebnice, vytvoril chorvátske vojenské, poštové, telegrafické a železničné názvoslovie ako aj názvoslovie pre fyziku a chémiu.

Po zrušení absolutizmu roku 1860 sa opäť pustil do politickej a publikačnej činnosti. Založil časopis **Pozor** a vydal veľký nemecko-chorvátsky slovník. Roku 1867 získal na nemeckej univerzite v Rostocku doktorát filozofie za latinskú dizertáciu o slávnom dubrovníckom fyzikovi Boškovičovi. Toho istého roku sa stal aj zakladajúcim členom Juhoslovanskej akadémiu vied v Záhrebe. Takmer 30 rokov, až do smrti, bol jej prvým tajomníkom a pracoval v jej matematicko-prírodovednom odbore. Stal sa jednou z najvýznamnejších osobností chorvátskeho národno-politického a kultúrneho života v 19. storočí. V posledných rokoch života úplne ohluchol a tak zoslabol, že často padal a viackrát si zlomil ruku alebo nohu. Zomrel 30. novembra 1895 ako 79-ročný a pochovali ho v Chorvátskom národnom cintoríne Mirogoji medzi svojich najslávnejších synov!

Vladimír Jamárik

Náš rozhovor

s výtvarníčkou Vierou Škrabalovou

Dnes jubilujúca návrhárka pani Viera Škrabalová /6.9.1925/ je rodáčka z Moravského Svätého Jána. Svoje detstvo prežila v Púchovskej doline a na Podluží. Po absolvovaní oddelenia módneho návrhárstva na Škole umeleckých remesiel v Brne študovala na Modeschule der Stadt Wien /1946-47/ a potom bola prijatá na Hochschule für Kunst vo Viedni. Pre politické zmeny vo februári 1948 musela štúdium prerušiť. Do roku 1949 pracovala ako odevná návrhárka v Brne, od roku 1949 v Ústredí ľudovej umeleckej výroby /ÚĽUV/ v Bratislave. Od roku 1953 pracuje ako výtvarníčka v slobodnom povolaní v odbore textil a je členkou ZSVU, od roku 1990 Slovenskej výtvarnej únie, asoc. FORMA - TXT /textil/. Vejnosti sa predstavila prvou samostatnou výstavou v roku 1952 v Bratislave s názvom Od ľudového kroja k súčasnému odevu. Ako návrhárka kostýmov spolupracovala aj v oblasti filmovej tvorby, prvý krát v r.1952 na filme Rodná zem. Veľmi plodná bola jej spolupráca s Dielom v oblasti navrhovania ručne viazaných kobercov a filmovej tlače. Venuje sa aj voľnej tvorbe v technikách paličkovaná čipka a výšivka. Vystavovala v Bratislave, Prahe, Novom Sade, Havane, USA atď. Svoje poznatky

z textilnej a návrhárskej tvorby publikovala v časopisoch Slovenka, Dorka, Tvar, Věci a lidé, Umění a řemesla a pod. Spolupracovala na knihách Vysoká škola dievčenskej zručnosti, Máma bude koukat a Ihlou maľované.

Pri príležitosti jej vzácneho jubilea sme pani Viere Škrabalovej vo vašom mene položili niekoľko otázok, na ktoré nám ochotne a zainteresovane odpovedala.

Aký máte vzťah k rodnému kraju?

Narodila som sa síce v Moravskom Sv. Jáne, ale prežila som tam len prvý rok svojho života, takže som si nemohla vytvoriť ten skutočný vzťah k rodnému kraju, ktorý človek získava pri prvých krôčikoch, pri poznávaní a zžívaní sa so svojím okolím. Detstvo som prežila v iných oblastiach Slovenska, vojnové roky na Morave v Bzenci, kúsok od Strážnice, odkiaľ je len skok do Skalice. Niekoľko rokov som chodila do školy tiež v Hodoníne, kde som mala spolužiačky i z Holíča, ku ktorému ma viažu tiež rodinné vzťahy. Posledných skoro 50 rokov žijem trvale v Bratislave. Na Záhorie som prichádzala súkromne zriedka, pracovne pri výskume ľudového odevu pre ÚĽUV. Pobudla som niekoľko týždňov v Senici, Hlbokom a ich okolí a taktiež v okolí Skalice.

Po otcovi pochádzam však z druhej strany rieky Moravy - z Mikulčíc, z kraja, ktorý je veľmi podobný Záhoriu nárečím i mentalitou obyvateľov. Preto som vždy považovala Záhorie i Podlužie v širšom zmysle slova za svoj rodný kraj a nezmenila to ani hranica na rieke Morave.

Ovplyvnili vaše zážitky z detstva aj vaše ďalšie profesionálne smerovanie?

Do otcovho rodného kraja som ako dieťa prichádzala pravidelne na veľké sviatky a hody a prežívala prípravy na tieto slávnostné chvíle. Videla som obliekanie kroja, česanie, kladenie party /"rožky"/, zvyky, tance, piesne. Bez toho, že by som si to uvedomovala, získala som pre neskoršie roky veľmi kladný zvťah k ľudovému umeniu vôbec, avšak ako žena som sa zamerala hlavne na odev, výšivku a čipku.

Už na Škole uměleckých řemesel v Brne /ŠUŘ/ som sa čiastočne zaoberala ľudovým odevom, v čom ma podporoval prof. J. Vydra, vtedajší riaditeľ školy a neskorší spoplupracovník a poradca ÚĽUV-u v Bratislave. Na upresnenie ešte dodávam, že prof. J. Vydra založil koncom dvadsiatych rokov Školu umeleckých remesiel v Bratislave, ktorá i keď pod trošku zmeneným názvom existuje do dnešného dňa. Bol to on, čo ma nasmeroval do ÚĽUV-u v Bratislave. Za to, čo urobil pre slovenské ľudové umenie si jeho prácu mimoriadne vážim. Práve tak s vďakou spomínam na Dr. Emu Markovú, ktorá stála pri zrode ÚĽUV-u a prof. V. Kautmanna, vedúceho výtvarníka ÚĽUV-u, ktorý svojou prácou ovplyvňoval jednu generáciu mladých výtvarníkov.

Práve tu sa mi začali vracať zážitky z detstva, ktoré som podvedome prenášala do svojej práce. Pracovala som ako odevná výtvarníčka a pretože k ÚĽUV-u patrili vyšívačské, tkáčske a modrotlačiarske družstvá, tieto techniky som musela na ode-

ve uplatňovať. Ďalšia oblasť, v ktorej som pracovala, bola krojová dokumentácia, pre ktorú som zaznačila kresbou kroje z väčšiny krojových oblastí Slovenska. Sú to kresby na postavách, postup česania, kladenie čepcov, viazanie šatiek i jednotlivé súčiastky odevov - spolu približne 4000 kresieb. Táto práca zostala dodnes záležitosťou môjho srdca a vznikla spontánne, súbežne s inou prácou, bez príkazu, len z obdivu a nadšenia.

Čo by ste poradili súčasným tvorcom a nositeľom tradičného ľudového odevu?

Keď odhliadnem od oblastí, kde sa ešte kroj nosí ako bežný pracovný odev, zhotovuje sa dnes kroj buď pre tanečné súbory alebo jednotlivcov pre slávnostné príležitosti. V prvom prípade sa blíži k divadelnému kostýmu tým, že nepoužíva vždy pôvodné materiály, pretože musí byť celkove odľahčený, aby v ňom mali tanečníci dostatočnú voľnosť pohybu. Musí si však zachovať siluetu, farebnosť, druh výšivky i jednotlivé súčiastky pôvodného kroja.

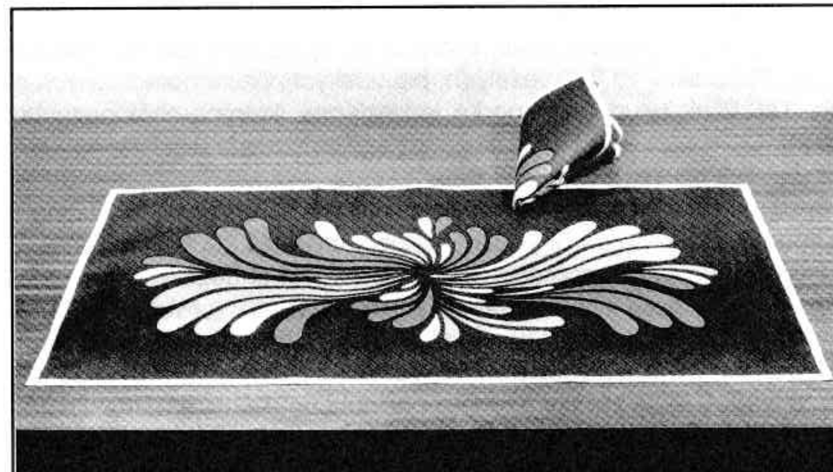

Foto: Magdaléna Robinsonová

V druhom prípade by sa mal kroj priblížiť pôvodnému čo najviac, mal by vychádzať z jeho výtvarne najhodnotnejšieho obdobia, a to strihove, materiálom, výzdobou i farebnosťou. Mal by sa vyhýbať nevhodným čačkám, ktoré nahradili v jeho poslednom vývojom období výšivku.

Dajú sa tradičné materiály, techniky a strihy aplikovať aj v súčasnej móde?

Z tradičnej textilnej tvorby by som doporučila ručne tkané textílie, hlavne na plášte a kostýmy. Ich strihy môžu vychádzať z jednotlivých ľudových strihov, ako sú haleny rôznych typov šité z rovných dielov, čo zodpovedá i jednej časti súčasných

módnych trendov. Tieto strihy sú použiteľné i pre ľahší typ odevov z bežných materiálov, napr. rovné haleny, vrapované sukne, vesty.

Výšivka sa v súčasnosti používa striedmo. jej najväčší rozkvet v mestskom odeve bol v päťdesiatych rokoch. Bohatá výšivka sa však dá použiť na odev pre spoločenské a veľké slávnostné príležitosti.

Čo myslíte, má výtvarný výraz ľudového odevu nejaký vzťah k mentalite jeho nositeľov v tom - ktorom kraji?

Vo všeobecnosti platí, čo i v iných oblastiach Slovenska. Obyvatelia z úrodných a vinorodých nížin sú oproti obyvateľom horských oblastí veselší, družnejší, majú k sebe bližšie, ale sú tiež trocha ľahkomyseľní a fanfarónski. To sa odráža i v ich krojoch, tancoch, piesňach. Určitý blahobyt, ktorý mali oproti chudobnejším krajom, im dovoľoval častejšie kupovať továrenský materiál i výzdobu, ktoré začali postupne nahradzovať pôvodnú rukodielnu prácu, taktiež v poslednom vývojovom období sa vzhľad kroja často zmenil k nepoznaniu. Jeho pôvodný charakter sa niekde zachoval len pri obradných /svadobných/ krojoch, ktoré bývali vždy bohatšie zdobené ako ostatný odev, preto si ho aj viacej vážili. Vo všeobecnosti považujem Záhorákov za ľudí veselých, priateľských, často horkokrvných a veľmi vtipných. Tak však usudzujem podľa jednotlivcov, ktorých som poznala mimo Záhoria.

Rada sa vraciate do kraja svojho detstva?

Ako som už uviedla na začiatku, na Záhorí som žila len prvý rok svojho života. Ďalších sedem som prežila v prekrásnom horskom kraji v Púchovskej doline,znova na slovensko-moravskom pomedzí. Kraj to bol veľmi chudobný a taký bol i jeho kroj. Ten svojou splývavou siluetou a bielomodrou farebnosťou dokonale zodpovedal charakteru kraja. Deti chodili do školy v kroji a bosé, čo som im veľmi závidela. Tiež ich ulízané vlásky s vrkôčikmi okolo uší by som bola rada vymenila za svoje "mikádo". Moje zážitky z tohoto obdobia boli tak intenzívne, že keď som v rámci výskumu kroja prišla po 25 rokoch prvý krát späť, a musím povedať, že s veľkým strachom zo sklamania, nič sa pre mňa nezmenilo. Domy i veci boli na svojich miestach ako kedysi, dokonca i kríž pred kostolom zdobený papierovými ružami tam stál. Ľudia si ma pamätali, hlásili sa ku mne a ja k nim.

Môžete nám prezradiť, čo vo svojej profesii chystáte?

Žiadne väčšie práce neplánujem, pretože posledné roky ma začali prenasledovať choroby, ktoré mi bránia v sústavnej práci. Pripravujem sa však na retrospektívnu výstavu v Senici.

Ako na vás zapôsobil náš časopis?

Som prekvapená a som rada, že taký časopis vychádza. Rada sa o Záhorí niečo dozviem a rada by som si ho predplatila. Mali by ste ponúknuť Záhorákom žijúcim v ostatných častiach Slovenska.

Za rozhovor ďakuje Mária Zajíčková

Vianoce v Katolíckom kruhu

V historických prácach často čítame, že na prelome 19. a 20. storočia sa rozvinul v Skalici spolkový život a zvlášť kultúrne a osvetové aktivity Katolíckeho kruhu, vedeného od roku 1899 predsedom ThDr. Ľudovítom Okánikom a podpredsedom MUDr. Pavlom Blahom.

Toto pravdivé, no predsa len všeobecné konštatovanie, nám neumožňuje spoznať a pochopiť podstatu ich prístupu k drobnej kultúrno-osvetovej práci. Pokúsme sa teda na príklade vianočných podujatí poriadaných Katolíckym kruhom /v miere, v akej nám to dovoľujú archívne pramene/ nájsť odpoveď na otázku, prečo našli tieto podujatia - programy u obyvateľov Skalice takú kladnú odozvu.

KAT. KRUH V SKALICI

usporiada

dňa 25. decembra v miestnostiach Katolíckeho Kruhu

DIVADELNÉ PREDSTAVENIE

v prospech ošatenia chudobných dietok, na ktoré Vaše Blahorodie úctive povoláva VÝBOR.

Hrať sa bude:

-Ježišek u chudoby-

vianočná detská hra vo dvoch dejstvách s Betlehemom od Dr. Ľudovíta Okánika.

OSOBY:

Jakub, chud. pastier
Eva, jeho manželka
Ruben, Estera } ich dietky
Sara, Judita } siroty
Esau, bohatý pastier
Rachel, jeho manželka
Judášek, ich synčok
Panna Maria
Svätý Jozef
Anna, stará prorokyňa
Anjeli.

Deje sa na horách betlehemských.

VSTUPNÉ:

miesta na sedenie 40 hal., na státie 20 halierov.

Dietky len v sprievode rodičov majú prístup.

Začiatok o 7. hodine večer.

Základný koncept vianočných podujatí poriadaných Katolíckym kruhom tvorila detská slávnosť nazývaná Vianočný stromček s charitatívnym zameraním a divadelná hra s biblickým námetom. Na slávnostnom stretnutí členov Katolíckeho kruhu pri vyzdobenom stromčeku, ktoré sa konalo spravidla na Štedrý deň alebo Božie narodenie popoludní, recitovali deti príležitostné verše zložené neznámymi autormi na spôsob ľudových obchôdzkových vinšov, ktoré obsahovali nové aktuálne skutočnosti /opis obdarovávania, ďakovanie za dary, vyprosenie šťastia a požehnania pre darcov a poriadateľov slávnosti, v roku 1905 aj oslavné verše na otvorenie novej budovy Katolíckeho spolkového domu/.

Tu som už po tretí krát,
snáď sa nebudete na mňa hnevat.
Hle, ten malý Úlehla,
aj celá rodina za ním dobehla.
A jak si hrdo stojí,
nikoho sa nebojí.
Ja, ten sa už vyzná v tom,
keď zasvieti jasne ten vánočný strom.
Keď zhromažďá sa v Kruhu malí i velkí.
Ja sa postavím zmužile jak človek starý.
Nemyslite si, že z mojéj hlavy všetko to pochádza,
Ježíšek rozum, ručičky k pomoci mi dáva.

On zavolal ma z lásky aj tohoto roku,
aby som sa zohrial pri stromečku trochu.
Chlapcom sa dostane aj každej devčici
po koláči aj pupáku aj chutný makovník,
káva, fiky, pomaranče, dobrý orechovník.

Svätá rodina, 16. storočie

My sme šťastni v tomto slavném spolku,
Pán Boh zaplať, požehnaj Vám pole,
každú rolku a nech žijú naši hosti zblízka
i zdaleka,
tuším hen ze Gbelú a taký z Holiča.
Živ nám Pane Bože pastiera našeho,
daj mu zdravia, šťastia a všeho dobrého.
Mnoho som rozprával a som už aj hladný,
keď som išiel z domu, fúkal vietr
chladný.
A včil deti, kolem stromu, nedajme už
pokoj tomu.
Ježišek daroval nám všetko z lásky,
Boh vám zaplať a daj vám veselé
svátky.
Trikrát sláva pánu predsedovi,
nazdar Kruhu a našemu pastierovi.
Nermúťte sa tatíčku, mamičko,
nie sme opustení, prišiel k nám Ježiško!
Doniesol nám dary, pupáky, koláče,
botky, nohavičky aj nové čepice.
Tu hla cukrovinky aj zlatých orechov
plný strom
a detí zhromaždenie čaká, až udre
večerný zvon.
...
Ježiško rozdáva dárky, medovníky,
orechy, jablká, hrozna, makovníky.
A kŕdel detí volá, Ježiškovi sláva,
sláva,
tento Kruh a dárcov nech Boh
požehnáva.
Ďakujeme všetkým darcom milým,
až narostnem a budem velký, rád sa
vám odslúžim.
Budem bojovať za vlasť a slobodu,
budem verný slovenskému národu.
Sláva, nech žije Katolícky kruh
a pána dekana nech živí búh.

Súčasťou slávností bolo aj obdarovávanie detí chudobnejších členov Katolíckeho kruhu odevom a obuvou, ktoré spolok podľa pripraveného a odsúhlaseného zoznamu vopred objednal /v zápisnici z r. 1902 čítame: "*Šaty pre chlapcov dajú sa ušiť u p. Hoffbauera, pre dievčatá u Zapletalov, botky ušije Hokynka, topánky Binda*"/.

Na Božie narodenie 25. decembra hrali skalickí divadelní ochotníci hry s biblickými námetmi / v roku 1902 Príchod Spasiteľa, v roku 1905 Ježišek u chudoby/, ktoré cez Vianoce viackrát reprízovali a výťažok zo vstupného použili na vyrovnanie účtu za ošatenie pre deti u majstrov krajčírov a obuvníkov.

Pre postup vedenia Katolíckeho kruhu pri organizovaní vianočných, ale aj iných spolkových podujatí poriadaných pre členov spolku alebo všetkých záujemcov je príznačné, že plynule nadviazali na cyklus tradičných výročných sviatkov, v ktorom sa premietal hospodársky /roľnícko-remeselnícky/ a ideový /kresťanský/ charakter osídlenia Skalice. V mestskom prostredí na konci minulého storočia zanikajúce zvyky hlavne MUDr. Pavol Blaho plynule prebral z ľudového prostredia, inovoval ich vzhľadom k súčasným kultúrnospoločenským potrebám života súdobej mestskej spoločnosti organizovanej v spolkoch.

Ďalším momentom charakterizujúcim prístup oboch vedúcich predstaviteľov Katolíckeho kruhu k drobnej osvetovej a kultúrnej práci v spolkoch bola ich osobná zainteresovanosť a zaangažovanosť na tejto činnosti, vyplývajúci z kladného vzťahu k tradičným hodnotám ľudovej kultúry. MUDr. Pavol Blaho sám režíroval scénky a divadelné predstavenia, ba divadlo aj sám hral, divadelné hry hlavne na vianočné sviatky písal, využijúc aj skalické reálie, sám ThDr. Ľudovít Okánik.

Práve tieto momenty vytvárali pocit kontinuity s tradíciou, dávali pocit spolkovej jednoty a vzájomnej pomoci, pričom spolkové podujatia boli otvorené pre všetkých.

Mária Zajíčková

Pramene:

SNA Bratislava
Fond Pozostalosť MUDr. Pavla Blahu, Rukopisy, B II.262
Fond N Záhorského múzea v Skalici

VYPRÁVALO SA PO JARMOKU

Šaštínsky jarmok bol hotovým sviatočným dňom pre všetky okolité dediny. Nepracovalo sa, lebo prevažná časť dediny išla nakupovať, predávať, alebo chodili na "*výzvedy*" do Šaštína. Jarmok býval v stredu každý druhý mesiac. Na jarmokoch si každý návštevník akoby "*vyrazil z kopýtka*", vyšiel zo zaostalosti a videl tam civilizovaný svet. Jarmok bol temer jediným svetovým rozhľadom našich občanov v minulosti. Tam sa dozvedeli, čo nového vo svete. Keď sa predalo, bol "*oldomáš*". Keď sa kúpilo, bolo "*sasérske*" od koní a "*rohové*" od rožného dobytka. Prasce, ovce, kozy mali tiež svoju burzu. Každý predaj sa zapíjal a boli "*viršle*", cigánska pečienka, "*buršle*".

Vyprávalo sa po Šaštíne a po okolitých obciach na každú obec a tak i o jednom kuklovskom gazdovi:

Prišiel strýčko z Kuklova na jarmok predať kravu. Prišiel so ženou. Prihodilo sa, že strýčka omrzelo dlho stáť pri krave, bol hladný, zacítil vôňu od "transportu", svrbelo ho v hrdle. Nebolo iného východiska, iba ísť za voňavou bravčovinkou a zapiť si kríglom jarošovského /hradištského/ piva. A preto povedal svojej sta-

rej: "Ja sa idem podzívat po nejakých kupcoch a keď nebudem tu, tak buď múdra. Až by prišiel nejaký kupec za mojím chrbtom, keď tu nebudem, tak mu povedz, čo za kravu pýtame. Môžeš spustiť aj dve, nanajvýš tri zlatky." - Žena odpovedala, že už všetko vie, čo má v manželovej neprítomnosti robiť až by teda nejaký ten kupec prišiel. Manžel sa odišiel posilniť a keď sa po dobrom jarmočnom obede vrátil k vyhladnutej žene, opýtal sa jej, či tu chodil nejaký kupec, ktorý by kravu kúpil. Žena odpovie: "Áno, chodil tu a chcel ju kúpiť. Pýtal sa ma, či je krava dobrá, či sa dá dojiť, či nekope a koľko mlieka dáva." "No a čo si mu odpovedala, iste nemúdro, lebo krava je tu, vidieť, že si ju nepredala." "Povedala som mu pravdu spoľahlivú, že je sprostý, keď sa na to pýta, lebo keby bola krava dobrá, neviedli by sme ju z Kuklova na jarmok do Šaštína, aby sme sa takej potvory zbavili."

Literatúra: Ján Pösténtyi: Kuklov - Z dejín obce. Trnava 1961. Rukopis uložený v Záhorskom múzeu v Skalici, str. 158 - 159

SPRÁVY * SPRÁVY * SPRÁVY * SPRÁVY * SPRÁVY * SPRÁVY * SPRÁVY * SPRÁVY

Reštaurátorské práce v Rotunde svätého Juraja

Peter Hric pri práci

Pri opravných prácach po vojnovom poškodení v roku 1945 boli v Rotunde svätého Juraja v Skalici odstránené omietkové vrstvy. Vo vnútorných priestoroch prišlo pritom k objaveniu nástennej maľby. Reštaurátorský odkryv a prieskum vykonal v roku 1972 akad. mal. Albert Leixner pri príležitosti vyhlásenia rotundy za národnú kultúrnu pamiatku. Zistil, že ide o výjav z legendy o svätom Jurajovi. Maľba pochádzajúca z gotického obdobia sa zachovala v dvoch fragmentoch po oboch stranách víťazného oblúka. Je poznačená pôsobením času - vyblednutá, ťažko čitateľná, v minulosti poškodená pekovaním, zatekaním. V lete tohto roku sa pristúpilo k ošetreniu a reštaurovaniu tejto pamiatky. Ujali sa ho v rámci svojej diplomovej práce poslucháči 6. ročníka Katedry reštaurovania Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave Peter Hric a Pavol Rodzenák pod vedením doc. Vladimíra Úradníčka. Opýtali sme sa, *ako sa dostali k tejto práci?*

Na škole sme si mohli vybrať. My sme sa rozhodli pre nástennú maľbu. Z viacerých ponúk sme si vybrali Rotundu sv. Juraja, lebo ide o významnú pamiatku, kde bol reštaurátorský zásah

veľmi potrebný, pretože maľba bola už v zlom stave, značne schátraná a deštruovaná.

Aké boli Vaše prvé dojmy, kontakty s prostredím?

Pri zabezpečovaní stavby lešenia, prívodu elektriny, zháňaní podkladov a dokumentácie, ktoré predchádzali začatiu vlastných reštaurátorských prác, sme sa stretávali s ochotou a pochopením. Prekvapil nás dobrý prístup ľudí na Mestskom úrade v Skalici, v Záhorskom múzeu a v Štátnom okresnom archíve. Všade sme sa stretli so systematickou a profesionálnou prácou.

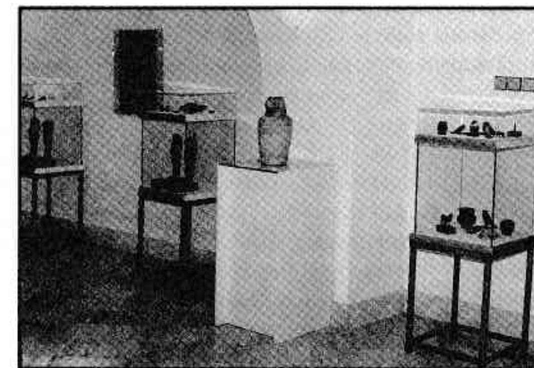
Vaše prvé stretnutie s pamiatkou?

Samotný priestor rotundy na nás zapôsobil svojou architektonickou čistotou. Nachádzajúce sa fragmentálne časti gotickej maľby boli málo čitateľné. Našou úlohou je prinavrátiť im niekdajšiu podobu, a tým zvýrazniť gotickú stavebnú etapu ako jednu z viacerých stavebných vývojových fáz rotundy.

Aké sú Vaše postupy?

Pred začatím samotných reštaurátorských prác sme vykonali obhliadku a sondážny výskum, na základe ktorých bol určený ďalší postup prác. Po fotografickom zdokumentovaní počiatočného stavu malieb sme prikročili k samotnému reštaurovaniu. Upevnili sme farebnú vrstvu, očistili povrch maľby od nečistôt. Ďalej bola vykonaná hĺbková injektáž omietkovej vrstvy odsolenými cementami /LEDAN B 72/ a sčasti sokratom, dotmelenie chýbajúcej omietkovej vrstvy. Táto etapa prác bola ukončená koncom novembra. Druhou etapou prác bude farebné zjednotenie a čiastočná rekonštrukcia, zvýraznenie a skonkretizovanie jednotlivých častí maľby. Práce ukončíme v júni roku 1996. *pripravila Viera Drahošová*

Výstava Egyptské umenie

Zriedkavú príležitosť oboznámiť sa s pamiatkami egyptského umenia majú návštevníci na výstave Egyptské umenie zo zbierok Archeologického múzea SNM v Bratislave, ktorá je sprístupnená od 17. novembra 1995 do 30. januára 1996 vo výstavnej sieni Záhorského múzea v Skalici. Ide o najväčšiu zbierku egyptských predmetov na Slovensku, ktorá vznikla zberateľskou činnosťou D. Schimku a E. Marcela. Obsahuje sochy a sošky z bronzu, dreva, fajansy a rôznych druhov vzácneho kameňa, alabastrové kanopy a nádoby, rad amuletov a šperkov, vešebty a ďalšie pre nás príťažlivé a exotické predmety, ktoré poskytujú nielen informáciu, ale i silný estetický zážitok. -dra-

90 rokov TEKLA - GRAFOBAL

Tohto roku 2. novembra si firma Grafobal,a.s. Skalica pripomenula 90. výročie založenia svojej priamej predchodkyne - továrne na ručnú kartonáž a kníhtlač materskou viedenskou

spoločnosťou Hammer a Vorsak, ktorej pokračovateľkou bola od roku 1907 spoločnosť Bayer, neskôr Tekla, od roku 1969 Grafobal, n.p., ktorý sa v roku 1992 v nových podmienkach transformoval na Grafobal, a.s. Skalica.

Slávností poriadaných 26.- 28. októbra sa zúčastnili obchodní partneri, hostia a zamestnanci podniku. Úvod patril slávnostnému koncertu vo farskom chráme sv. Michala v Skalici, v ktorom vystúpil husľový virtuóz Václav Hudeček v sprievode gitaristu Jindřicha Brabca. Slávnosť pokračovala v Dome kultúry, kde po slávnostnom príhovore generálneho riaditeľa Ing. Pavla Horvátha pozdravili jubilujúcu firmu obchodní partneri a primátor mesta Ing. Michal Srholec. V spoločensko-zábavnej časti vystúpili v humoristickom programovom bloku Štefan Skrúcaný, Miro Noga, Rasťo Piško, orchester Gustáva Broma a folklórny súbor Skaličan.

Szakolczai dobozgyár.

Hostia a obchodní zástupcovia sa 27. októbra zišli v nových priestoroch vstupnej haly firmy, ktorá zodpovedá jej súčasnému medzinárodnému postaveniu v oblasti výroby skladačiek, etikiet a obalov z vlnitej lepenky, a postupne sa zoznámili s jednotlivými prevádzkami pod vedením výrobných riaditeľov spoločnosti. V Dome kultúry nasledoval potom slávnostný obed. V sobotu pokračovali oslavy stretnutím zamestnancov firmy.

Okrem slávnostných podujatí v Skalici usporiadalo vedenie Grafobalu,a.s. v Bratislave v hoteli Fórum pre novinárov tlačovú konferenciu.

Akciová spoločnosť Grafobal Skalica, ktorá predstavuje spojenie tradície polygrafického priemyslu s novým myslením, svojou produkciou vysokej úžitkovej a estetickej úrovne prezentuje mesto Skalicu s jej okolím a schopnosti našich ľudí v medzinárodnom meradle. Je potešiteľné, že firma, ktorá svojimi výrobkami skultúrňuje náš každodenný život, sa už tradične významnou mierou podieľa na sponzorovaní kultúrnych aktivít v našom regióne. -mz-

grafobal

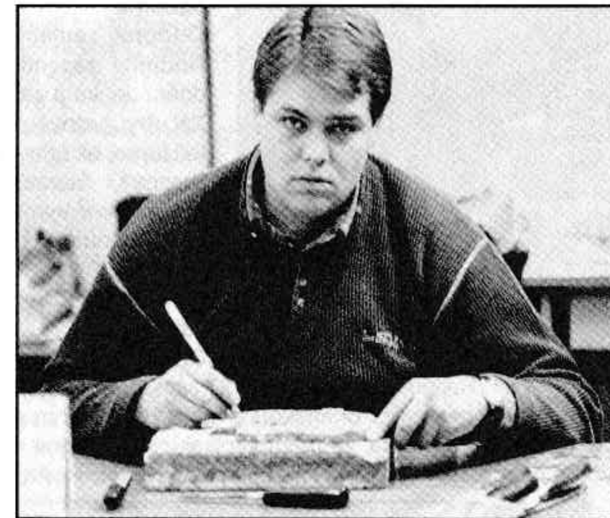

Vianočné podoby slamy

Túto predajnú výstavu mali možnosť vidieť záujemci v predvianočnom období od 12. decembra do konca roku 1995 vo vstupnej sieni Záhorského múzea. Ľudový výrobca Drahomír Daloš, rodák z Veľkého Zálužia, sa okrem slamených predmetov, zdobených perníkov a betlehemov predstavil aj kvalitnými hudobnými nástrojmi, samozrejme tiež vlastnej výroby. Obdivovatelia tradičného ľudového umenia sa mohli s Dalošovými výrobkami stretnúť na jarmoku na ostatných Skalických dňoch. -pm-

Predstavujeme sa Vám

JOZEF VANÍČEK

Dátum narodenia: 3. apríla 1974 v znamení Barana
Miesto narodenia: Skalica
Ukončené štúdium: ZŠ v Skalici /1980-1988/, Stredná škola umeleckého priemyslu /SŠUP/ - neskôr Škola úžitkového výtvarníctva /ŠÚV/, odbor tvarovanie dreva - rezbárstvo, v Bratislave /1988-89 - 1992/
Zamestnanie: reštaurátor a výtvarník v Záhorskom múzeu v Skalici
Špec. a odborný záujem: výtvarné návrhy a realizácie výstav poriadaných Záhorským múzeom, selekcia zbierkových predmetov v depozitoch a ich nasledovné a postupné reštaurovanie.
Významnejšie práce: grafická úprava publikácie o Borskom Mikuláši, asistencia pri výskume krýpt vo františkánskom kostole v Skalici a mapovanie nálezov, realizácia výstavy "Hudba a tanec vo výtvarnom prejave a v ľudovej piesni" v spolupráci s Mgr. P. Michalovičom a Mgr. R. Fajnorom, celková realizácia výstav "Kopečnica..." a "Kútne plachty...", reštaurovanie exponátov a výtvarné a výtvarnotechnické práce v expozícii ZM pri príležitosti 90. výročia jeho vzniku.

Stav: slobodný
Záľuby: šport - tenis, plávanie, som fanúšik hokeja - najmä HK 36 Skalica, zaujíma ma kynológia, hudba a výtvarné umenie.
Čo Vás teší a trápi: teší ma ak sú dobré medziľudské vzťahy, tolerancia a pochopenie človeka človekom. Trápi ma nedostatočne, rsp. nijako vybavená reštaurátorská dielňa v ZM, čo však vyplýva z nedostaku financií v kultúre vôbec.
Profesionálny cieľ: navracať predmetom ich pôvodnú krásu, aby sa zachovali pre ďalšie generácie, prinášali ľuďom poznanie, potešenie a radosť.

ANTÓNIA MARGITA ILENČÍKOVÁ

Dátum narodenia: 23. novembra 1947
Miesto narodenia: Plavecké Podhradie
Ukončené štúdium: ZŠ 1. - 5. ročník v Plaveckom Podhradí, 6.-9. ročník ZDŠ v Sološnici, Stredná knihovnícka škola v Bratislave /1963-1967/
Zamestnanie: vedúca Mestskej ľudovej knižnice v Brezovej pod Bradlom /1967-1977/, od 1.1. 1978 odborná pracovníčka Záhorského múzea v Skalici
Odborný záujem: knihovníctvo
Rodinné zázemie: 1 brat a 5 sestier s rodinami, dcéra Janka a zať Juraj
Záľuby: ľudová pieseň a tanec /zakladajúca členka folklórnej skupiny a neskôr súboru piesní a tancov Brezová, literatúra, ručná práca, záhradka a príležitostné vymýšľanie rozprávok na pokračovanie pred spaním na chalupe pre najmenších synovcov, ktoré snáď dostanú i písanú podobu.
Vzťah k Záhoriu: veľmi blízky, najmä k jeho južnej časti.
Obľúbené miesto: čarokrásne okolie Kráľovho potoka a Rajtarky ovenčené Orsáčkou, Roštúnom, Červenicou, Barborským, Bubnom,Štimberkom, Pohanskou a hradným kopcom so zrúcaninou Plaveckého hradu.
Čo Vás teší: Som rada, že mám vynikajúcich kolegov na pracovisku, že som užitočná pri tvorbe časopisu, že stretávam zaujímavých ľudí, ktorí obohacujú môj život.

Oznam redakcie:

Od čísla 1/96 prichádza k zmene ceny jedného čísla nášho časopisu z 5,- Sk na 8,- Sk, na základe čoho celoročné predplatné spolu s poštovným sa zvyšuje zo 42,- Sk na 66,- Sk. Toto opatrenie je zapríčinené rastom nákladov na realizáciu časopisu.

Za pochopenie ďakujeme.

Bibliografia 4. ročníka

Antálková,M.: Spomienková slávnosť. 4, s.55-56
Bárta,J.,PhDr.,CSc.: Nálezy zo starej doby kamennej. 4,P, s.17-18
Brza,V.: V Senici klub UNESCO. 5, s.33
Cielontko,R.: Čo hovoria kroniky o habánoch v Brodskom. 2, s.9-12
Čerfeľ,P.: O pobyte Jozefa Ignáca Bajzu v Prietrži. 4, s.54
-dra-: Archeologická sezóna končí. 5, s.31
-dra-: Bibliografia 4. ročníka, 6, s.29-31
-dra-: Dejiny, umenie a kultúra v regionálnej tlači. 2, s.28-29
-dra-: Devínska Nová Ves. 5, s.33
-dra-: Výstava Egyptské umenie. 6, s.25
-dra-: Kalendáre na rok 1995. 2, s.30-31
-dra-: Oslavy v Holíči. 4, s.56
-dra-: Pavel Bunčák - personálna bibliografia. 4, s.58-59
-dra-: Prof. Jozef Šátek. 5, s.31
-dra-: Tajná kniha Záhorákov v predaji. 1, s.28
-dra-: 1994 - jubilejný rok obce Rybky. 2, s.31
-dra-: Veľké tajomstvo. 5, s.34
Drahošová,V.,PhDr.: Archeologický výskum hradu Branč. 4,P, s.19-21
Drahošová,V.,PhDr.: "Kúcané" pod cyrilometodskou zástavou. 4, s.6-7
Drahošová,V.,PhDr.: Najstaršie osídlenie. 4,P, s.16-17
Drahošová,V.,PhDr.: Objavy v Gbeloch. 6, s.11-13
Drahošová,V.,PhDr.: Pedagogické múzeum okresu bratislavského a malackého. 4, s.52-53
Drahošová,V.,PhDr.: Podujatia venované 90 rokom múzea v Skalici. 5, s.20-23
Drahošová,V.,PhDr.: Predstavujeme sa vám. 2, s.32
Drahošová,V.,PhDr.: Reštaurátorské práce v Rotunde svätého Juraja. 6, s.24-25
Drahošová,V.,PhDr.: Starý hrad. 4,P, s.18-19
Drahošová,V.,PhDr.: Turistika na Záhorí. 4, s.57-58
Dúbravský,F.: Kríž u cesty. 3, s.28
Dúžek,S.,PhDr.,CSc.: Tradičné tance v Podbranči. 4,P, s.37-40
Ďurovič,Ľ.,Prof.,PhDr.,DrSc.: Ešte o Skaličanovi Pavlovi Doležalovi. 5, s.29-30
Fordinálová,E.,PhDr.,CSc.: Bajzove kontakty so Záhorím. 2, s.14-16
Fordinálová,E.,PhDr.,CSc.: Epos spod Devína. 3, s.8-10
Fordinálová,E.,PhDr.,CSc.: Pavel Jakobaei a Pavel Doležal. 1, s.14-16
Fordinálová,E.,PhDr.,CSc.: Podbranč v literatúre. 4,P, s.40-41
Fordinálová,E.,PhDr.,CSc.: Senica ako prototyp Rudopolia v Suchej ratolesti. 5, s.8-12
Fordinálová,E.,PhDr.,CSc.: Záhorie v diele Juraja Palkoviča. 6, s.9-10
Grigar,V.,PhDr.: Kačenáreň v Kopčanoch. 1, s.19-21
Grigar,V.,PhDr.: Kačenáreň v Kopčanoch /dokončenie/. 2, s.6-7
Hertl,J.: Bratrstvo svatého Hurbana. 5, s.27-28
Hrbatý,J.,RNDr.: ENCY 1995. 3, s.25-26
Hrbatý,J.,RNDr.: Prírodné pomery obce Podbranč. 4,P,14-15
Hrbatý,J.,RNDr.: Vracajú sa naspäť. 4, s.12,47
Hulka,J.: Poľovníctvo v Podbranči. 4,P, s.30-31
Ilenčíková,A.: Predstavujeme sa vám. 6, s.28
Jamárik,V.: Víťaz nad osudom. 6, s.16-17

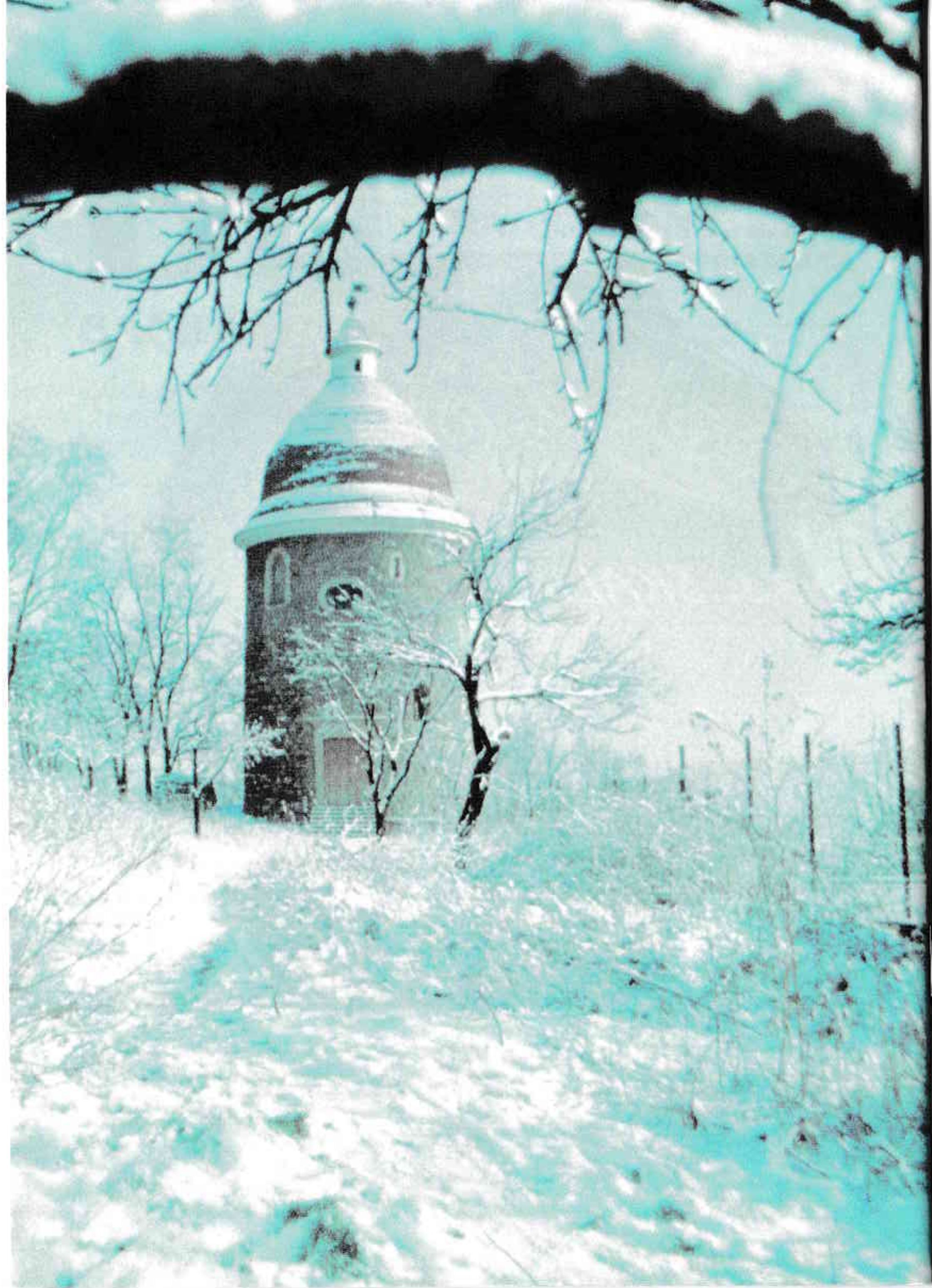
-dra-

Vydavateľ: ***Záhorské múzeum Skalica***

Tlač: ***Reco print servis SENICA***
Tlač obálky: ***Adut-Adox a.s. SKALICA***
Litografie: ***Grafobal a.s. SKALICA***

adut
adox
a.s. SKALICA
polygrafická
produkcia
kartonáž
Potočná 85
909 01 SKALICA
tel.: 0801/ 94 5661
94 5713 • 94 4486
94 4487 • 94 4582
fax: 0801/ 94 5662

ZÁHORIE 6

ROČNÍK IV. / 1995 cena 5 Sk